

МАРИНА МРВИЋ*

Министарство унутрашњих послова
Републике Србије
ПУ за град Београд
Београд

УДК 32(111.84):327.5

Прегледни рад
Примљен: 02.09.2013
Одобрен: 05.10.2013

ПОЛИТИЧКА ЗАВЕРА КАО ИНСТРУМЕНТ ПОЛИТИЧКЕ БОРБЕ

Сажетак: У раду су представљени резултати добијени истраживањем на основу кога се види да су „теорије завере” широко распрострањене и да у њих верује велики број људи, који тим путем исказују отуђеност и немоћ према моћним светским институцијама, чија деловања обичном човеку нису довољно приступачна и разумљива. Данас се верује у различите „теорије контролисаног хаоса”, у заверу стварања „Новог светског поретка”, а да ли у свему томе има истине и да ли је у питању завера или само тежња моћних ка испуњењу различитих, често уских политичких интереса, биће утврђено у наредним деловима овог истраживања.

Циљеви истраживања су представљени кроз постизање одређеног нивоа научног сазнања, наглашавајући и узимајући у обзир комплексност самог феномена и тешкоћа на које се наилазило приликом дефинисања различитих појмова. Полазећи од различитих чињеница које су указале на велику улогу и значај који политичка завера има на различите савремене политичке системе, основни циљ истраживања је да се утврди шта је то политичка завера, на који начин делује, у којим се облицима појављује, као и да се јасно разграничи од наизглед сличног појма, односно од „теорије завере” која једино постоји на нивоу спекулације. Такође сврха истраживања је да се стручној, али и лаичкој јавности приближи тема политичке завере, а науци пружи одређени допринос.

Кључне речи: Завера, политичка завера, „теорија завере”, политичка борба, политичко насиље, политичка моћ-немоћ

* marina.mrvic@gmail.com

Увод

Политички плурализам једне земље заснива се на вољи грађана да по свом опредељењу и избору, демократским путем устроје своје друштво и политичко уређење. И у овом подручју људског деловања постоје снаге и структуре које нису за такво решавање друштвених проблема, нити за демократску процедуру освајања власти, него насиљем желе да освоје власт и остваре неке друге, често уске политичке интересе. Тема овог истраживања је стицање сазнања о феномену какав је политичка завера и његово раздвајање од наизглед му сличног појма, као што је „теорија завере”. Циљ политичке завере је да дестабилизује политички систем, покушавајући на све начине да га уздрма, или у најчешћем случају сруши његову легитимно изабрану власт и то употребом различитих насилних и нелегалних метода политичке борбе. Због тога политичка завера има антисистемски карактер и негативно делује по сваки политички систем са циљем да га сруши.

Међутим, у историји је било и покушаја да се употребом политичке завере дође до успостављања неких прогресивних идеја и промена у некој држави, тако што би се крајње нужним, а нелегалним деловањем срушио неки недемократски режим или оборил тирански владар. Рушењем тоталитарног режима нпр. државним ударом или уклањањем са власти, односно вршењем атентата над неким диктаторским владарем, поједини политички системи су успевали да се реконструишу, али не и радикално промене. Оваквих покушаја непотпуних структуралних промена које су имале краткотрајни прогресивни ефекат по поједине сегменте политичког система, али не и систем у целини, било је у прошлости, мада у малом броју и то свега неколико посто од укупног броја изведених преврата у свету. До промене власти, теже политичког система, најчешће се долазило државним ударом и атентатом, а данас смо сведоци да и многи терористи покушавају да применом сличних насилних метода промене нечију власт и тиме остваре своје политичке циљеве. Политичка завера и када носи са собом примамљиве понуде по неко друштво, мада је то ретка појава, јер су те мере често демагошке природе, никада није пожељан облик примене политичке борбе и политичког деловања. Политичка завера представља насилни облик преузимања власти који је увек крвав и носи људске жртве, а структуре које су таквим путем долазиле на власт обично нису имале потребну дозу легитимитета и тешко су у потпуности биле прихватане од стране својих грађана.

Важно је напоменути да се у оквиру овог истраживања инсистирало и на утврђивању разлика између завере и „теорије завере” у намери да се покаже како ова два наизглед иста појма, ипак имају доста елементарна која их раздвајају и по којима се разликују. Међутим, не треба потпуно одбацити ни „теорију завере” коју неки аутори означавају неаргументованим ставовима, јер је она веома раширена и има велики значај за огроман број људи, који баш у њој проналазе одговор на сва она питања и појаве које нису лако разумљиве и које немају рационалан одговор. Таква „теорија” није толико присутна у истинском свету политике, колико у свету политичког говора и зато је важно разликовати праксу завере од „теорије завере”. Још један од разлога за истраживањем овог феномена налази се у његовој популарности и раширености. Огроман број књига и чланака је написан на ову тему, а да оне уопште нису довеле до њене спознаје. Наука осуђује „теорију завере” и третира је као иррационални и конзервативни корпус политичке митологије, јер о завери данас постоје велике предрасуде које долазе са свих страна. Власт оптужује опозицију да прави заверу против ње, а опозиција се труди да свим расположивим средствима, у неким случајевима и нелегалним, политичку борбу окрене у своју корист, јер политичка борба се углавном своди на оголелу борбу за моћ. За једне завера уопште и не постоји и свака прича о томе изазива подсмех, док је за друге све око нас плод нечије завере. Поједини теоретичари верују да је с времена на време завера и корисна, јер се њом друштво чисти од непотребних појединаца као што је рекао и Џон Драјден (Dryden) „Завере праве ил' лажне неопходне су често, да Република никне, а краљ изгуби престо” (<http://www.webcache.googleusercontent.com> доступан 10.03.2010.). Многи публицисти теорију завера изједначавају и са паранојом, односно сматрају их „политичком паранојом”.

Теоријско-категоријално одређење завере

Завера, као појам и као чињеница, током историје је одувек постојала и о њој се несумњиво увек причало, тако да је и ово истраживање усмерено ка проблематици коју она носи и сличних јој феномена. Завера је свугде и нигде. Прве завере забележене су у самом рађању цивилизације. У античко време завера је била један вид политичке борбе, односно политички „инструмент”, метод, акција, којом су се потпуно легитимно служили незадовољни кругови у борби против властодржаца и разних диктатора. Реч завера је термин који се у свакодневном говору

често користи, а да је теоријски недовољно или скоро уопште недефинисан појам. Узроци и разлози настанка завере су веома разноврсни и готово неограничени. Кроз историју је било много завере, али их је мало успело.

Завера има и ту карактеристику да са собом носи двоструки облик појављивања, јер завере има у политичкој стварности, али и у политичком језику који је користи за тумачење разних „теорија” које није лако схватити, а које егзистирају у истом. Зато се и каже да се први назив наведеног појма не употребљава толико у реалном свету политике, колико у свету политичког говора. Због свега наведеног важно је направити јасну разлику између завере, односно политичке завере (која је ужи појам од завере уопште), која је утемељена и за коју постоје ваљани докази, од теорије завере које је остала на нивоу претпоставке и иза које нема поткрепљујућих чињеница. Међутим, и теорија завере различитим путевима зна да пронађе своје место у свету практичне политике, па чак и да замагли праву суштину неке појаве.

Појам завере се спомиње у многим језицима од којих на латинском конспирација (од *conspirare*); у корену је, глагол који дословно значи „сложно дувати”, а на вишем нивоу, наравно, заједнички делати. На француском, реч *complot* (*complot*, *comploter*) подразумева тајни споразум, припрему у потаји, тајно повезивање, ковање завере, ради остваривања заједничког задатка, задатог циља. На енглеском, *conspiracy* или *plot*; ова прва реч је изведена из латинског, па углавном има исто значење, али реч *plot* већ указује на један од битних елемената завере: она значи не само заверу, већ, истовремено, и план, нацрт. Такође на енглеском, реч *conspire* значи сложено радити на остварењу истог циља, и то тајно: ковати тајне планове и заједнички радити на њиховом остварењу. На немачком језику, реч *verschwörung* значи тајни план, тајно повезивање, а има корен у речи *vorschworen* и сродном глаголу *verschweren*. У првом случају обично значи тајно повезивање с неким и, такође обично, против некога. У другој варијанти значи, не само ковати заверу него и одрицати се нечега. Њој сродна реч *verschworen* значи бити одан некоме (Симеуновић, 1994:23).

У Вујаклијином Лексикону страних речи и израза конспирација, латински *conspiratio* је одређена као завера, урота. У другим општим речницима она се јавља као: 1. „Тајно удруживање неколико лица ради заједничког деловања против неке личности (поретка и сл.); акција тако удружених лица; тајно деловање против некога уопште. 2. Заклетва, завет. 3. Веридба, заручење. 4. Напојница, дар, заручење”.

Један од наших теоретичара који је први покушао да одреди научни појам завере дефинише је на следећи начин: „Завера је организована конспиративна акција коју, са циљем остварења тајно договореног и брижљиво припреманог плана, тајно или јавно изводе одабрани и у завереничку групу или организацију чврсто повезани актери завере” (Симеуновић, 2002:175).

Свака завера као основни циљ има да се некоме науди и из тога извуче сопствена корист, као и да се реализује интерес онога који заверу спроводи. Пошто је завера по правилу оружје слабијих, а не јачих и моћнијих, то се најчешће може видети на примеру деловања оних који имају моћ и који остваривање сопствених интереса пре реализују на легалан начин, него што би се служили закулисним завереничким деловањем. Завера се увек планира и њено деловање увек треба да буде у што већој тајности, јер што је завереничка организација тајновитија то су и веће шансе за њеним успехом (Симеуновић, 2005а).

Успех завере зависи од способности њених актера, односно завереника у остваривању испланираних циљева, јер се завера може и спречити уколико њен план није добар, организација лоша, а њени актери неспремни. Макијавели је тврдио: „Завера је било много, а да их је само мало успело, јер завереник не може да опстане сам, а може да се удружи само са очигледно незадовољним људима. Но, чим си ономе ко је незадовољан открио своје намере, пружио си му могућност да се од незадовољника претвори у задовољног, јер ако те ода може се надати користи” (Макијавели, 1976:65).

Сваку озбиљну заверу морају да чине следећи елементи:

- 1) план - један од најбитнијих чинилаца завере. Његово постојање указује на то да завера никада није случајна радња, чак шта више планирање завере неизоставни је и један од најважнијих елемената сваке завере, пошто сви њени актери желе да се она и успешно оконча;
- 2) деловање или делање – следећи је елемент завере који је веома важан, поготово у комбинацији са осталим чиниоцима, јер он има своја ограничења која су узрокована разним другим факторима и која без допуњавања са другим елементима не би заверу чинили довољно поузданом методом. Када се план и деловање као две важне димензије завере нађу истовремено, тек тада завера добија своју праву ноту и постаје права завера;
- 3) организација и организованост – такође је битна компонента завере, јер она омогућава да сви актери у завери на прецизан начин знају своје место у организацији и да имају одређене задатке и задужења. У завереничкој организацији људи су поређани по функцијама и увек постоји вођа завереника. Најбоље завереничке групе су оне које окупљају мањи број људи, јер по правилу код велике организације постоји и већа вероватноћа од њеног

раскринкавања и откривања тајне, коју је тешко задржати у маси. Још давно је Макијавели рекао да је за заверу потребна организација, јер ни један завереник не може сам све да обави;

- 4) тајна – следећи је важан чинилац сваке завере, јер она ствара код чланова завереничке организације или групе јак осећај привржености и повезаности. Тајна је та која истовремено зближава људе, али их с друге стране чини и међусобно зависним. Код тајне веома је важан моменат изненађења који је и сам суштина завере, јер што је неочекиваност неког чина већа, то је и већа шанса за његовим успехом. Завереници су углавном повезани заједничком тајном коју су заједно испланирали и иза које и стоје (Симеуновић, 2002:177).

Завера се повезује са политиком, поготово тајном политиком са којом се у неким тачкама прожима, односно могло би се рећи да, завера и спада у тајну политику. На политику се већим својим делом гледа као на тајну делатност, а тиме и заверу, и зато долази до одређених тежњи да ове две повезане појаве буду демистификоване, јер у самој људској бити постоји потреба да се проникне у туђе тајне, и да оне из различитих разлога буду откривене. Због свега тога за тајну политику или криптополитику се каже да је део практичне политике, да је стварна појава, и поред тога што се политика најчешће жели приказати потпуно јавном делатношћу, она је ипак у највећем свом обиму тајна. Све облике криптополитике карактерише мистичност и склоност завереничком дискурсу, јер је она политика скривених, шифрираних конспиративних акција, процеса, делатности и одлука. Криптополитика је само један облик испољавања политике, јер и сама реч крипто, криптеин, на грчком језику значи скривено, покривено и она означава оно тајно у политици.

Циљ сваке завере је мистификација и докле год се план завере налази у тајности и има за циљ да некога обмане, о таквој појави је тешко доносити различите судове и закључке, и зато је заверу потребно демистификовати и покушати сазнати њену скривену намеру и план како би она била раскринкана, или барем ублажене њене последице.

Феномен савремене „теорије завере”

Често се поред завере у употреби среће и синтагма „теорија завере” којом се квалификују разни догађаји, док је већ указано да таква „теорија” у правом смислу те речи и не постоји, јер појмови нису и не могу бити теорије. Реч теорија се у овом случају више схвата на неформалан начин као спекулација или хипотеза која није потврђена, него

што је то права научна теорија. Прва забележена употреба фразе која говори о „теорији завере” датира још са почетка 20. века и у самом настајању овај термин био је неутралног карактера, да би касније добио тон какав и данас има, односно постао погрдан, неоснован и ирационалан. Зато да би се разумео феномен завере треба поћи од разграничења два наизглед слична појма, с једне стране утемељене и доказане завере, а са друге „теорије завере” које је остала на нивоу конструкције и за коју нема ваљаних аргумената.

Идеологија заснована на концепту завереничке традиције, сеже до једне врсте митолошког штива о тајним друштвима, која се развила крајем 18. века, док је модерна „теорија завере” почела да се јавља крајем 19. и почетком 20. века. Земље које су предњачиле у развијању такве „теорије” биле су Сједињене Америчке Државе и Немачка. „Теорија завере” је управо у тим земљама била толико јака и развијена, да о томе сведочи и настанак читаве једне нове теоријско-политичке школе под називом конспирологија. Конспиролошка школа је већину политичких дешавања у свету тумачила кроз аспект теорије завере.

„Теорија завере” везивана је углавном за десничарске и конзервативне идеологије и опције које су на нереалан начин посматрале и тумачиле свет око себе. Појава савремене „теорије завере” везује се и за еру прерастања капитализма у њен империјалистички стадијум који се популарно назива „нови светски поредак”.

Поједини теоретичари који су се бавили истраживањем ове проблематике сматрају „теорију завере” тврдњом, којом се сви важнији друштвено-политички догађаји, које није лако спознати и утврдити њихову истинитост, означавају као деловање моћних група и појединаца. Према њима жртве завере могу бити читави народи, веће или мање етничке и друге групе, а то могу бити и појединци на више или мање посредан начин. Међутим, аутор овог истраживања је мишљења да је тешко остварити заверу против читавог једног народа, а да такав план остане у стројој тајности и да се дужи временски период систематски спроводи. Пре би се могло говорити о преклапању различитих интереса моћних, који не бирају средства у остваривању својих политичких циљева и интереса, који се неретко реализују на бруталан и нелегалан начин без икаквих законских, моралних и других ограничења и консеквенци. Познато је да они који имају моћ и силу увек добију оно што желе, па у великој мери и не морају да скривају своје намере. Карактеристично је и то, да се данас олако констатује да је на делу „теорија завере”, усмерена против читавог једног народа, иако за то нема ваљаних и чврстих аргумената.

„Теорије завере” најчешће се испољавају као афирмација или негација постојања саме завере, и треба истаћи, да у овој пропорцији колико постоји теоретичара који се баве дефинисањем теорије завере, толико постоји и дефиниција, од којих ће бити изнете само неке најзанимљивије које су веома често и опречних тумачења. Поједини теоретичари сматрају да се на завере не наилази често и да оне не мењају битно карактер друштвеног живота, док са друге стране конспирационисти заступају супротну тезу која каже да је све око нас производ нечијих завера и да су завере управо те које покрећу историју и дешавања око нас. Конспирационисти, односно они који конструишу и мобилишу теорије завере тврде да оно што изгледа реално само је привид и да су теорије завере те које откривају праву суштину ствари, односно оно што је истина и што стоји иза скривенога. Према „теорији завере” ништа није случајно, односно све је испланирано, а то се најбоље може видети у припремљеном деловању тајних организација, или разних центара моћи који непогрешиво управљају свим догађајима (Рорер, 1963).

Има и оних теоретичара који на „теорије завере” гледају као на конструкције, односно тврдње да завера негде постоји, иако се то не може лако доказати, или се уопште не жели доказати, већ само оквалификовати завером. Бројним анализама је утврђено да се аргументи на којима се граде теорије завере углавном ослањају на квазиаргументе (Рипес, 1997). Међутим, има и оних, који у старту негативно и са презиrom гледају на теорије завере, често тумачећи их спољашњим манифестацијама неког догађаја, радње, или исте те појаве површно тумачећи, одмах називају погрешним. Зато и влада резерва према термину као што је теорија завере, јер он не повлачи са собом никакве озбиљно изграђене теоријске ставове, већ олако изречене квалификације, чак када и реално постоје шансе за њиховим чињеничним утврђењем.

„Теорије завере” су неретко и инструменти манипулација и то не само као плод разних интрига, већ се њихова тумачења намерно искривљују, а јавно мњење обликује према таквим, често циљаним политичким идејама које носе одређену политичку тежину и које се подмећу као истините. „Теорије завере” нераскидиво су повезане са демагогијом и популизмом и увек се јављају на оним просторима на којима треба да остваре неки циљ. Ова врста завере се често тумачи као „опијум за народ” и њом се желе објаснити оне ствари које су у свакодневном животу необјашњиве, или с друге стране исто тако, желе се прикрите неке друге важне ствари, а пажња јавности усмерити ка оним намерно фабрикованим и мање битним догађајима.

Један од познатих светских филозофа и наш савременик оштро је критиковао „теорије завера” сматрајући их производом америчког естаблишмента, који жели у јавности да имплементира неке неосноване или институционално недовољно спроведене анализе неких појава, на основу чега се жели остваривање неког скривеног циља (Чомски, 2008).

Неки теоретичари „теорије завера” дефинишу и као „издунне вентиле демократије”, односно као, неизбежне последице које настају из разлога великог броја информација које обитавају у савременом свету и где се свака мисао шири невероватном брзином. За теорије завера се сматра да се могу наћи и у најдемократскијем друштву, као и у оном које је затворено и ауторитарно. Егзистирају и тезе, које и сам термин теорије завере сматрају намерно осмишљеним, да би дискредитовао и маргинализовао и само постојање завере. У прилог овој тези иду мишљења која кажу да намерно лансирање термина „теорија завере” и то посебно у њеном пежоративном значењу, управо је инструмент свих оних институција, или моћних организација које желе да прикрију праву суштину ствари, вадећи се, да су све теорије завера за које не постоје ваљани аргументи управо усмерене против њих, а од стране оних који те исте теорије завера пласирају.

Различита значења теорије завере прекривена су често разним стереотипима о завереничкој пракси и да не бисмо само критиковали теорије завера и посматрали их из угла укоренењених ставова, мора се признати да су се неке од њих показале и као тачне, али је ипак много већи број оних које су остале на нивоу претпоставки. Тачност и исправност једне теорије завере је у суштини веома тешко доказати, јер се она често граничи и са реалним интересима, а често улазе и у сам простор државних тајни, чиме се тешко може утврдити шта је ту завера, а шта није. Интереси многих моћних група и појединаца свакодневно утичу и налазе се у самој структури државне политике, те је из тог разлога веома тешко утврдити праву суштину ствари.

Термин „теорија завере” данас је веома погрдног карактера и он се искључиво користи за све оне „маргиналне појаве” које објашњавају како прошле тако и тренутне догађаје који су најчешће резултат завера које у тајности воде добро припремљене групе организованих завереника. У савременом свету, а поготово САД-у теорије завера обитавају као скоро уобичајена појава како у медијима у којима су широко заступљене, тако и у домену политичке стварности. Оне су постале културни феномен који има за циљ да замени све оне парадигме истините политичке акције. Теорије завера су постале популарне из разлога једноставног тумачења свих оних наизглед компликованих појава. Међутим, тео-

рије завера су данас и предмет оштре критике широког круга јавности који долази од стране научника, политичара и многих других субјеката.

Политичка завера као инструмент политичке борбе и нелегалног освајања и задржавања политичке моћи

Политичка сфера је подручје деловања у ком су сва средства и сви циљеви подређени увек истом принципу који почива на начелу корисности и потреби досезања одређених облика као што су – власт, моћ, престиж, подчињавање, доминација. Политика без сумње у себи садржи два елемента која се огледају у њеном јавном, свесном и тајном, скривеном деловању. Зато се за политику чешће може рећи да је она више тајна него јавна делатност, и уз то постоји могућност да је свака политика на одређени начин и завера, јер често се значајни преговори и одређене одлуке доносе и воде иза затворених врата на начин који није познат широј јавности. Чим је политика већим делом затворена и тајанствена делатност, самим тим бива и исходиште могућих завера.

Према извору свог настанка завере могу бити различите, али прва и права реалност завере је политика. Завера се налази у самој сржи политике, а када се и појављују у другим областима људског живота, она са собом носи премису политичког, иако реално нема никакве везе са политиком. Завера је у неким својим формама нераскидиво повезана са политиком, и за њу се често може рећи да је она родно тле политике. Свака завера не мора и није искључиво и политичка, као што и читава политика није увек завереничка. Политичка завера се испољава као назизразитији представник завере, иако је и сам појам политичке завере знатно ужи појам од завере уопште. За политичку заверу је карактеристично да су њени актери повезани сличним или блиским политичким ставовима, циљевима и интересима и својствено је још и то да се она служи нелегалним средствима у остваривању пажљиво осмишљених политичких циљева, а не како се чини случајно и насумично изабраним методама. Насиље се веома често користи као један од начина којим ће се завера послужити, али је такође важно и рећи да није обавезно правило да се завера увек служи насиљем (Симеуновић, 2005б:176).

Политичка завера показала се као инструмент политичке борбе, којом се жели на нелегалан начин, мада не и нужно насилан, доћи до освајања политичке моћи, који је један и од главних циљева у наметању сопствених интереса онима на које је то усмерено. Модерна политичка теорија још увек је заснована на схватањима политичке моћи која су

утемељена на Макијавелијевим и Хобсовим претпоставкама, на основу које људи имају неконтролисану и ирационалну жудњу за стицањем моћи. У савремену политичку теорију појам „моћ” први је увео Томас Хобс у делу „De Homine and De Cive” (Човек и грађанин) (Хобс, 2006). Хобс је тврдио да човек има јаку и сталну жељу за стицањем све веће количине моћи, која се као жеља одржава током читавог човековог живота, тврдећи да је непрестана борба за моћ над другима нужно понашање свих људи у друштву. Према Максу Веберу, моћ пружа могућност да се контролише понашање људи, чак и против њихове воље. За Вебера, најнепосреднији извор политичке моћи је принуда или право на коришћење физичке силе или претње (Вебер, 1976:57, 58). Хана Арендт је тврдила да „моћ никада није својство неког појединца”, јер „она припада скупини и постоји само тако дуго док скупина остаје на окупу” (Арендт, 1996:182).

У природи човека је да тежи моћи, по могућности политичкој моћи, јер је она и највећа од свих других врста моћи. Славомир Милосављевић политичку моћ одређује као „способност носилаца друштвене моћи да политичком активношћу – акцијом остварују своје интересе и циљеве независно од воље, интереса и циљева других друштвених и политичких субјеката” (Милосављевић, 1977:87). Завереници такође на сличан начин доживљавају правце којима треба да стекну моћ, служећи се старом Макијавелијевом крилатицом да „циљ оправдава средства”. Зато актери завера не презају од употребе недозвољених облика политичке борбе, у циљу стицања и освајања политичке моћи.

Поставља се питање зашто разне тајне групе и завереничке организације припремају завере и примењују насиље у својој политичкој борби. Одговор се може наћи у недостатку моћи једних у односу на друге који имају монопол власти. Такав случај је најчешћи код извођења државног удара где једна група, организација, жели да смакне другу са власти, да јој одузме монопол над силом и да све то стави под своју контролу, јер власт је институционализована моћ, а сви теже моћи. Пошто је у корену самог појма политике борба за моћ, важно је напоменути да се не примењују увек дозвољена и легална средства у борби за моћ. Сходно томе и сам појам тероризам, имплементира у себи покушаје да се спроведе моћ оних који врше такве насилне акте уз застрашивање друге стране. Политичка борба није увек легална и не води се увек за учвршћивање постојећег поретка, већ често и за рушење старог и стварање новог. До изнуђивања „новог поретка” може се доћи разним превратима, јер је у политици све могуће и дозвољено зарад стицања власти.

Класификација савремених облика политичке завере

При класификацији савремених облика политичке завере узети су у обзир појавни облици политичког насиља који у себи садрже елементе завере, односно чија је главна намера остваривање политичких циљева који одступају од легалних начина политичке борбе. Постоје три облика политичког насиља за које аутор сматра да спадају у ред политичке завере, односно које одликује висок степен конспирације и чији актери користе завереничку акцију. Класификацијом су они означени као:

- државни удар
- атентат
- тероризам

Прва два облика карактерише постојање завере, док њима аутор придружује и трећи облик, односно тероризам, за који је карактеристично да увек садржи одређени ниво конспирације који је и више него довољан за успешно планирање, организовање и извршење разних терористичких активности. На тероризам се још гледа као и на сложени облик политичког насиља у ком своје место проналази и један од основних облика политичког насиља који га чини, а који се огледа у коришћењу атентата са становишта тероризма. Међутим, важно је и нагласити да није сваки атентат тероризам, а да би се говорило о тероризму, атентат мора бити заступљен у једном ширем појмовном и садржајном склопу. Са друге стране за тероризам се може рећи да и појединачно, он у себи имплементира скоро све елементе који чине једну заверу завером, па је и из тог угла он део и политичке завере.

Закључак

Политичке завере су имале велику улогу и значај у досадашњим збивањима широм света. Њима су се користили за мењање режима како оних диктаторских, тако и демократски изабраних, за уклањање политички значајних личности, лидера, државника, али и за политичко насиље великих размера које се често неселективно спроводило и у ком је страдало пуно недужних. Политичка завера је појава која је увек усмерена против неке државе, неког политичког система, неке власти и она има негативни карактер било на који начин да је заступљена, па чак и онда када се сматра да би њеном применом дошло до одређених побољшања и да би он могла да донесе неко добро. Такав исход је ретка по-

јава и у историји није забележен ниједан случај да је насиље изнедрило нешто позитивно, већ само друго насиље. Међутим, данас се може говорити о некој врсти редукације политичке завере која је евидентна и то услед незаобилазних процеса развоја савременог друштва који се у неким земљама одвијају брже, док су у неким споријег карактера. Како поједине државе теже бржем економском развоју, успостављању политичке стабилности, развијању процеса отварања и демократизације друштва, јачању државних институција, тако у њиховим политичким системима долази до смањивања употребе за применом појединих облика политичког насиља који се манифестују као нелегални вид политичке борбе.

Литература:

1. Arent, Hana (1996): *Eseji o politici*, Antibarbarus, Zagreb, str. 182.
2. Čomski, Noam (2008): *Hegemonija ili opstanak (Američke težnje za globalnom dominacijom)*, Rubikon, Novi Sad.
3. Hobs, Tomas (2006): *Čovek i građanin*, Hedone, Beograd.
4. Internet adresa <http://www.webcache.googleusercontent.com>, (dostupna 2010): *Zrela renesansa i doba restauracije, VI predavanje*, Fakultet za strane jezike, Univerzitet „Mediteran“.
5. Makijaveli, Nikolo (1976): *Vladalac*, Rad, Beograd, str. 65.
6. Milosavljević Slavomir (1977): *Politička akcija*, Institut za političke studije, Beograd, str. 87.
7. Pipes, Daniel (1997): *Conspiracy: The Power of the Paranoid Style in History*, Free Press, 1 st Edition, London
8. Popper, Karl (1963): *Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge*, Routledge and Kegan Paul, London.
9. *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika* (1968): SANU, Institut za srpskohrvatski jezik, Beograd, str. 550-551.
10. Simeunović, Dragan (1994): *Prilog određenju naučnog pojma zavere*, Zbornik radova „Sve sfere zavere“, Studentski kulturni centar, Beograd, str. 23.
11. Simeunović, Dragan (2002): *Teorija politike*, Udruženje „Nauka i društvo“, Beograd, str. 175.
12. Simeunović, Dragan (2005): Predavanje na temu: *Naučni pojam zavere*, FPN, Beograd.
13. Veber Maks (1976): *Privreda i društvo*, Prosveta, Beograd, str. 57 i 58.
14. Vujaklija, Milan (1992): *Leksikon stranih reči i izraza*, Prosveta, Beograd, str. 441.

Political conspiracy as an political struggle instrument

Summary: The paper presents research results on the basis of which we can see that „conspiracy theories” are widespread, and also that many people who believe in these theories express estrangement and powerlessness to powerful international institutions, whose actions are not available nor understandable to an ordinary person. Today we believe in a different „controlled chaos theories”, in the conspiracy of creating a „New World Order”, and whether all this is the truth and is it a conspiracy or just a powerful desire to fulfillment of various, often narrow political interest, will be determined in subsequent sections of this study.

The objectives of the research were presented by achieving a certain level of scientific knowledge, highlighting and taking into account the complexity of the phenomenon and the difficulties encountered in defining the various notions. Starting from the different facts that pointed to the important role and the importance of a political conspiracy has on various modern political systems, the main objective of the research was to determine what political conspiracy, how to act, in which the forms appear, and clearly delineate the seemingly similar concept, that of „conspiracy theories” which only exists at the level of speculation. The purpose of the study was to inform both expert and the general public about the topic of political conspiracy, as well as to provide a contribution to science.

Key words: conspiracy, political conspiracy, „conspiracy theories”, the political struggle, political violence, political power / powerlessness